

אימתי שלא בשעת ביעורו –

When is this; not at the time of its eradication

OVERVIEW

רבא explained the reason ר"י maintains that one is not to eat חמץ from the fifth hour is (since ר"י maintains שריפה אלא חמץ אין ביעור חמץ, therefore) that hour (שעה החמישית) is allotted to gather firewood. רבינא challenges this explanation and cites a ברייתא in which ר"י states that his ruling of שריפה אלא חמץ אין ביעור חמץ applies only to שלא בשעת ביעורו, however by שעת ביעורו then he may rid himself from the חמץ in any manner. There is a dispute between רש"י and תוספות as to the meaning of בשעת ביעורו and שלא בשעת ביעורו.

פירש הקונטרס שלא בשעת ביעורו בשש ובשעת ביעורו מכאן ואילך –

רש"י explained that שלא בשעת ביעורו is the sixth hour (11-12), and בשעת ביעורו is from then (12^{pm}) onwards.

ופריך הואיל ובשעת ביעורו השבתתו בכל דבר ימתין עד שבע –

And רבא challenged רבינא; since חמץ (after 12) may be destroyed in any manner, let him wait until the seventh hour and rid himself of the חמץ then. Why give him the fifth hour to gather wood (and thus prevent him from eating חמץ for two hours), when he could just as easily destroy the חמץ at the beginning of the seventh hour (when השבתתו is (בכל דבר).

פירש"י has a difficulty with תוספות:

וקשה לרבינו תם היכי ימתין עד שבע לבערו –

And the ר"ת has a difficulty with פירש"י; how can he wait until the seventh hour to destroy the חמץ (which would mean that he is destroying the חמץ after it is prohibited [מן (התורה)] -

הא אסקינן לעיל (דף יב, ב) דגזר רבי יהודה בשעת איסורו לבדוק -

But we concluded previously that ר"י decreed [not] to check for חמץ when it is prohibited to be eaten -

דילמא אתי למיכל מיניה -

For perhaps he may come to eat it; the same logic should apply here (in the seventh hour), that one should not be handling חמץ (even to destroy it) when it is prohibited (מן התורה) for perhaps he may come to eat it. How can we therefore assume that בשעת ביעורו means after זמן?! איסורו!

פירש"י has an additional question on תוספות

ועוד שעת ביעורו דמתניתין¹ היינו בשש –

And furthermore the term שעת ביעורו in our משנה refers to the sixth hour (11-12) and not to the seventh hour (from 12pm onwards).

פרש"י continues to challenge תוספות

ועוד דמנותר² יליף רבי יהודה³ דחמץ בשריפה –

And furthermore ר"י derives that חמץ is to be burnt, from נותר –

ונותר אחר שיעורו⁴ טעון שריפה⁵ וכמו כן חמץ –

And נותר is required to be burnt after its time, and the same is with חמץ that it should be burnt after the זמן איסור begins which is שש לאחר.

In summation: רש"י maintains that בשעת ביעורו means after שש and then השבתתו is בכל דבר שלא; בשעת ביעורו means בשעת ששית and then שריפה is required. רבינא asked that why make him collect wood, let him דבר מבשר after שש שעות. תוספות asks:

1) רש"י maintains that we are not זמן איסור because we are concerned לאכול. שמה יבא לאכול therefore how can we be זמן איסור perhaps מבשר לאחר זמן איסורו.

2) The expression בשעת ביעורו means שש not שעות.

3) רש"י derives שריפה אלא חמץ אין ביעור חמץ from נותר, and נותר is burnt only after it is איסור; similarly the חמץ should be after איסורו which is שש שעות.

תוספות offers his explanation:

ומפרש רבינו תם דשלא בשעת ביעורו היינו אחר שש –

And the ר"ת explains that שלא בשעת ביעורו is after six hours have passed (from the seventh hour [12pm] onwards). The reason it is called בשעת ביעורו, even though there is a definite תורה obligation to destroy any חמץ after שש, is –

שרוב העולם מבערין בשש כתיקון חכמים –

Since the majority of people destroy the חמץ during the sixth hour (11-12) as the חכמים have instituted (and not after שש) –

וטעם משום דיליף מנותר והיינו לאחר איסורו⁶ –

And the reason why after שש there is an obligation to burn the חמץ (according to

¹ בתר איסורא לא דילמא אתי למיכל מיניה clearly states there that לאחור שש. דף יב, א.

² נותר is the leftover meat from a קרבן after its proscribed eating time has expired (for all קרבנות except for שלמים, at the end of the first night and for the שלמים etc, for two days and the night in between). The תורה states (ויקרא [צו] ז, יז) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף.

³ לקמן כז, ב.

⁴ Others amend this to read איסורו.

⁵ נותר is burnt only after its proscribed eating time has expired; not before when it is still permissible to eat the meat of the קרבן; then it is prohibited to destroy קדשים (for no reason). See 'Thinking it over' # 1.

⁶ Both נותר and חמץ are to be burnt after the time of their prohibition has arrived.

(as mentioned earlier) is because he derives it from נותר and that means after it is prohibited

אבל בשעת ביעורו דהיינו בשש כיון שאינה מצוה לבערו אלא מדרבנן⁷ –

However בשעת ביעורו, which is in the sixth hour, since there is no מצוה תורה to destroy חמץ then; it is only a rabbinic law, therefore -

השבתו בכל דבר וכן איתא בירושלמי פרק כל שעה⁸:

It can be destroyed in any manner, and this also is how it is brought in תלמוד לאחר זמן ביעורו is חיוב ביעור בשריפה⁹ that the פרק כל שעה in ירושלמי

SUMMARY

רש"י maintains that בשעה שש (which is ביעורו) there is a חיוב שריפה and after שש (which is ביעורו) then השבתו בכל דבר; while תוספות maintains the opposite that בשעה שש (which is ביעורו), then השבתו בכל דבר and לאחר שש (which is ביעורו) then אין ביעור חמץ אלא שריפה (which is ביעורו).

THINKING IT OVER

1. If one realizes that he will not finish eating the קרבן before the deadline; should he wait until the deadline has past and then burn the נותר or should he burn it before the deadline arrives to prevent it from becoming נותר?¹⁰

2. If one burns his חמץ before הצות was he מקיים a מצוה מן התורה?¹¹

3. What are the advantages of פירש"י?

⁷ See 'Thinking it over' # 2.

⁸ סוף ה"א.

⁹ The challenge of רבינא to רבא was (according to תוספות) that since the חיוב ביעור בשריפה is only after the end of the sixth hour, why is חמץ אסור from the fifth hour [one hour is sufficient to gather wood].

¹⁰ See אמת.

¹¹ See footnote # 7. See שמואל.